

SKUTEČNÝ
JOHN
LENNON

*Francis
Kenny*

Přeložil Ladislav Šenkyřík

VYŠEHRAĐ

Skutečný John Lennon

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Francis Kenny
Skutečný John Lennon – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2023

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

SKUTEČNÝ
JOHN *Francis*
LENNON *Kenny*

SKUTEČNÝ
JOHN *Francis*
LENNON *Kenny*

Přeložil Ladislav Šenkyřík

VYŠEHRAD

Francis Kenny: Understanding John Lennon

Copyright © Francis Kenny 2020

Translation © Ladislav Šenkyřík 2023

ISBN tištěné verze 978-80-7601-859-4

ISBN e-knihy 978-80-7601-863-1 (1. zveřejnění, 2023) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-7601-864-8 (1. zveřejnění, 2023) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-7601-865-5 (1. zveřejnění, 2023) (mobi)

„Lennon je očividně na propadnutí.“

Hodnocení ze střední školy Quarry Bank

„Liverpool je stále ve střehu. V Liverpoolu vědí, že se na ně Anglie dívá s podezřením a pochybnostmi, zaražená jejich jazykem, provokativním lidovým sebevědomím, které dokáže všechno přechytračit pohotovým důvtipem cupujícím logiku na cucky. Město si rovněž neustále dává pozor, co by se mohlo vynořit na obzoru z nekonečného hrozivého moře, jaká neznámá síla, ať už dobrá, nebo zlá, by se mohla vyplavit na jeho zranitelném, otevřeném pobřeží.“

Paul Morley: *The North (And Almost Everything In It)*

PŘEDMLUVA BILLA HARRYHO

JOHN LENNON se mohl narodit jedině v Liverpoolu a Francis Kenny nám dozajista v této knize nabízí odpověď „proč“. Analyzuje Johnův život a všechno, co utvářelo Johna Lennona tak, že se z něho stal právě John Lennon.

Došlo k tomu nejen díky době, v níž John žil a do níž se narodil, ale podepsaly se na tom i spletité dějiny města včetně jeho keltského dědictví a skutečnosti, že jde o jeden z největších přístavů na světě.

Zachytit historii, než vybledne a navždy zmizí, je obtížné, protože i historie zcela nedávná obsahuje spoustu rozličných aspektů, jež lze nahlížet z nejrůznějších úhlů, což často deformuje skutečnou podstatu událostí. Zanícený výzkum nicméně často odkrývá fakta, která odporují tradovaným událostem, například skutečnost, že John se v žádném případě nenarodil během masivního leteckého útoku na město, jak tvrdilo tolik předchozích publikací.

Tato kniha není narychlo spíchnuté povrchní vyprávění procházející Johnův život, nýbrž pečlivě připravená zpráva o důkladném prozkoumání jeho raných let, zvolna budující celkový obraz života, který Johna obklopoval. Nesoustředí se tak na jednotlivé, z kontextu vytržené specifické aspekty, ale buduje celkový obraz zahrnující město, rodinu, přátele, hudbu a události, které mladíka, jenž se stal ikonickou postavou dvacátého století, utvářely.

Některé závěry v Johnově osobním příběhu mohou vyznívat kontroverzně, protože ubíhající čas a odchod většiny hlavních postav včetně Johna samého nám neposkytují jinou možnost než analyzovat to, co bylo vyřčeno a zdokumentováno dřív, a vzít přitom v úvahu rozličná dobová stanoviska.

Na počátku šedesátých let jsme s Johnem Lennonem, Stuartem Sutcliffem a Rodem Murrayem založili skupinu Dissenters (Odpadlíci), jejímž cílem bylo proslavit Liverpool! Usoudili jsme, že v Liverpoolu žije spousta hudebníků, spisovatelů, komiků, výtvarníků a sochařů. A my čtyři se pokusíme v tom pokračovat našimi nejružnějšími prostředky – John hudbou, Stuart a Rod malováním a já psaním. (Pamětní desku, kterou vytvořil můj kamarád z umělecké střední školy Fred O'Brien, lze najít na místě, kde jsme se k tomuto úsilí společně zavázali, a to v hospodě Ye Cracke v Rice Street.)

Francis Kenny je dalším příkladem toho, čeho jsme chtěli dosáhnout – objevovat tvůrčí lidi z našeho města. Narodil se ve čtvrti Toxteth a školní docházku ukončil bez závěrečných zkoušek, patnáct let pracoval ve stavebnictví a poté se ocitl ve vzduchoprázdnu nezaměstnanosti, až nakonec nastoupil na Coleg Harlech, internátní vyšší odbornou školu pro dospělé v severním Walesu, kde obdržel diplom z politické filozofie a ekonomie. Následovalo období na Liverpoolské univerzitě, kterou absolvoval jako bakalář ekonomie, politologie a sociologie. Po postgraduálním pedagogickém kurzu na univerzitě v Boltonu získal rovněž kvalifikaci jako učitel. Poté absolvoval magisterská studia městského plánování na liverpoolské Hope University a scenáristiky na John Moores University tamtéž.

Francis začal psát před patnácti lety a kromě mnoha dalších děl včetně divadelní hry vytvořil od té doby bezpočet scénářů, napsal román *Čekání na Beatles* a detektivku *Všechno, co jsem kdy chtěl*.

Francis mi řekl, že cílem jeho knihy je „představit alternativní pohled na tvůrčí a citovou povahu Johna Lennona, ‚skrytou pod povrchem‘.“

A toto dílo vám nyní doporučuje někdejší Odpadlík. Čtěte, užívejte si to. Je to užitečné studium.

S pozdravem,

Billy Harry, zakladatel časopisu *Mersey Beat**

* Bill Harry se narodil v Liverpoolu a navštěvoval liverpoolskou Art College, kde se seznámil a skamarádil s Johnem Lennonem a Stuartem Sutcliffem. Během této školní docházky se Bill začal zajímat o novinářinu, což ho posléze dovedlo k založení časopisu *Mersey Beat*, jehož první vydání v nákladu 5000 výtisků vyšlo 9. listopadu 1961 a okamžitě se vyprodalo. Časopis obsahoval články o místních skupinách a jejich koncertech a stal se vzácným zdrojem informací pro všechny, kdo se zajímali o roken-rolovou scénu v Liverpoolu a jeho okolí, tedy v metropolitním hrabství Merseyside.

Billova role ve „zrození Beatles“ byla zcela zásadní, nejen kvůli jeho podpoře na stránkách *Mersey Beat*, ale rovněž díky vztahu s Brianem Epsteinem, neboť svůj časopis prodával v Brianově rodinném obchodě s hudebninami NEMS a později Briana přesvědčil k návštěvě koncertu Beatles.

Jakmile se Beatles proslavili na mezinárodní scéně, Bill se s Brianem spojil při založení celostátní hudebního časopisu *The Disc & Music Echo*. Koncem šedesátých let se Bill přesunul na pole public relations a začal oficiálně reprezentovat některé z největších hudebních hvězd oné doby včetně Davida Bowieho, Led Zeppelin nebo Pink Floyd.

Bill je autorem více než pětadvaceti knih a většina jeho publikací se zabývá Johnem Lennonem a Beatles.

MILNÍKY V ŽIVOTĚ JOHNA LENNONA

- 1940 John se narodil ve válkou sužovaném Liverpoolu 9. října manželům Julii a Freddiemu Lennonovým.
- 1941 John bydlí v liverpoolské Newcastle Road se svou matkou a babičkou z matčiny strany.
- 1942 Johnův otec Freddie je námořník a nadále tráví veškerý čas na moři.
- 1943 Julia navazuje vztah s velšským vojákem Taffym Williamsem, který slouží v Liverpoolu.
- 1944 Julia porodí holčičku (Victoria), jejímž otcem je Williams. Dítě je předáno k adopci.
- 1945 Julia se s Johnem stěhuje k Bobbymu Dykinsovi.
- 1946 Po zásahu odboru sociální péče ohledně společného soužití Julie s Bobbym přechází John do péče Juliiny sestry Mimi a jejího manžela George v domě zvaném Mendips na liverpoolském předměstí Woolton.
- 1947 Mimi přehlásila Johna do jiné školy, která se nacházela dál od matčina bydliště.
- 1948 John začíná být ve škole neposlušný a agresivní.
- 1949 John je pohroužen do knih, píše poezii a povídky, k nimž se utíká před svými citovými zmatky.
- 1950 Mimi pronajímá část domu podnájemníkům, studentům z místní univerzity, v důsledku toho spávají s Georgem v přízemí, zatímco Johnův pokojík v patře přímo sousedí s obydlím studentů.
- 1951 John skládá zkoušky na základní škole a dostává se tak na místní gymnázium Quarry Bank.
- 1952 John zakládá pouliční partu: vzorem mu je hrdina dětské knížky Richmal Cromptonové *Jirka, postrach rodiny*. John je vůdcem.

- 1953 V Quarry Bank pokračuje v kázeňských přestupcích, s nevalnými studijními výsledky a šikanováním spolužáků.
- 1954 John zjišťuje, že jeho matka bydlí pouze jeden a půl kilometru od Mendipsu.
- 1955 Do Spojeného království přichází móda skifflové hudby a John patří k desetitísícům mladíků, kteří zakládají skifflové skupiny.
- 1956 John objevuje rokenrol a Elvise, a při koncertě se svojí skupinou Quarrymen na místní farní slavnosti se seznamuje s Paulem McCartneym.
- 1957 John nastupuje na liverpoolskou Art College. Do Johnových Quarrymen přichází Paulův kamarád George Harrison.
- 1958 John, Paul a George si nechávají v místním nahrávacím studiu „vyrobit desku“ (přímý záznam vystoupení na gramofonovou desku). Následující den se jeho matka stane obětí smrtelné dopravní nehody.
- 1959 Skupina si mění název z Quarrymen na Silver Beetles a vydává se na krátké turné po Skotsku.
- 1960 Název Johnovy kapely se opět mění, tentokrát na Beatles. Přidává se Pete Best na bicí a vydávají se na dvanáctitýdenní angažmá do hamburského klubu Indra.
- 1961 Cavern Club, kde se Beatles stali domovskou kapelou, navštíví Brian Epstein a nabídne, že se stane jejich manažerem.
- 1962 Brian skupině zajistí nahrávku u firmy Parlophone Records. John se žení se Cynthií. Do Beatles přichází Ringo Starr, když Pete Best dostane padáka pár týdnů před vydáním prvního singlu „Love Me Do“.
- 1963 Druhý a třetí singl Beatles, „Please Please Me“ a „She Loves You“, odstartují začátek beatlemánie. Narodí se Johnův syn Julian.
- 1964 Beatles přijíždějí do New Yorku na vystoupení v televizní estrádě *Ed Sullivan Show*, na kterou se dívá 73 milionů diváků. Ve stejném roce má premiéru celovečerní film *Perný den*.
- 1965 Johnova písnička „Help!“, v níž se vyznává z vlastních úzkostí, se stává titulem druhého celovečerního filmu skupiny se stejnojmenným názvem. Beatles se stávají častými konzumenty marihuany a začínají experimentovat s LSD.
- 1966 Skupina přestává koncertovat a hudba Beatles se na novém albu *Revolver* výrazně mění, přičemž nastoupený směr je patrný už na předchozím albu *Rubber Soul* vydaném o rok dříve.

- 1967 Album Beatles *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* vychází na pozadí kontrakulturního hnutí hippies a všeobecně alternativního životního stylu mladých lidí.
- 1968 Beatles se oddávají indické kultuře a meditaci. V červenci tohoto roku umírá Brian Epstein po předávkování barbituráty, John se začíná silně zajímat o avantgardu a seznamuje se s Yoko Ono. Skupina vydává album *The Beatles*, jemuž se běžně přezdívá *Bílé dvojalbum*.
- 1969 Osobní a hudební neshody v kapele spolu se složitými finančními problémy vyústí do situace, v níž poslední dvě alba Beatles vycházejí v obráceném pořadí. Poslední album *Abbey Road* se objevuje před albem *Let It Be*, které bylo natočeno dřív. John se žení s Yoko a své líbánky využije jako prostředek k propagaci své nově objevené podpory světovému míru.
- 1970 John pokračuje ve svém odklonu od Beatles společensky i hudebně, plně se věnuje Yoko a svým sólovým projektům. Třicátého prvního prosince Paul zažádá u londýnského Vrchního soudu o rozpuštění Beatles.
- 1980 John je zastřelen před svým bydlištěm v bytovém komplexu Dakota v New Yorku.

ÚVOD

JOHN LENNON je jednou z nejradiálnějších a nejkontroverznějších hudebních ikon šedesátých let. I čtyřicet let po své smrti je po celém světě uznávaný jako hudební génius i jako silně polarizující osobnost. Navzdory globální slávě lze Johnovu „pravou identitu“ jen velmi obtížně podchytit. Jeho pověstnou vyzývavost a konfrontační přístup lze však bez váhání připsat formativním letům v rodném Liverpoolu. Johnův život začal – a tragicky skončil – ve dvou přístavních městech, v Liverpoolu a v New Yorku. Stojí proti sobě na protilehlých březích Atlantického oceánu, každé z nich na samém okraji své země, přístavy, jejichž dějiny určovaly protichůdné kulturní normy jejich domovských států – nekonvenční města s ostrými hranami, sesterská velkoměsta svázaná transatlantickou dopravní tepnou a irskou diasporou.

V dětství se Johnova duše zdánlivě nacházela v mlze zmatení, „odmítaná“ oběma rodiči a donucená přijmout život v područí tety, která podle všeho představovala diktátorskou hlavu domácnosti. To způsobilo, že se John cítil osamělý a omezovaný. Prostředí plné zákazů a napomínání během doby, kterou strávil u své tety v domě přezdívaném Mendips podle pohoří Mendip Hills, způsobilo citové šrámy, které se nikdy zcela nezhojily. Téměř ihned po odloučení od své matky Julie začal zaujímat obranné, nepřátelské a agresivní postoje. Dokonce ani tehdy, když se dostavil dlouho očekávaný úspěch Beatles, se nedokázal zbavit strachu, že není

milovaný. Strachu, který si v sobě nosil od raného dětství. Třebaže o něm bylo známo, že své city nijak neskrývá, jak s krutou upřímností ukázal v písních jako „Help!“ nebo „Nowhere Man“, jeho vzpomínky z dětství byly ve skutečnosti do té míry bolestivé, že většina ran zůstávala skryta v jeho nitru. Možná by zůstal navždy rukojmím svého dětství, ale právě v této době se mladý John naučil svůj talent využívat jako ochranu proti vracejícím se chvílím beznaděje.

Právě v Mendipsu v sobě objevil kreativitu, kterou uplatnil jako obranný prostředek – začal psát povídky, knihy a poezii. Tento od světa izolovaný, ale tvůrčí životní styl rozvíjel jeho umění, až později nahrávací studio nabídlo jeho tvorbu i širšímu obecenstvu. V mnoha ohledech John dobře zapadá do tradiční představy trýzněného umělce. Jak tvrdil on sám:

Veškeré umění představuje bolest, která vyjadřuje sebe sama. Myslím, že tak to je v celém životě, ve všem, co děláme, ale pro umělce to platí dvojnásob – proto je všichni vždycky pomlouvají. Jsou pořád pronásledováni, protože obnažují bolest, nemohou si pomoci. Vyjadřují ji uměním i způsobem života, a lidé jen neradi přijímají skutečnost, že trpí.¹

Jako hudebník a umělec projevoval urputnou nezávislost a kráčel výhradně ve vlastním rytmu, ale zároveň ho sužovala nejistota, pesimismus a zoufalství. Navzdory hudebnímu a uměleckému úspěchu Johna neustále pronásledovaly obavy a většinu života prožil v pochybnostech o sobě samém. Sestra Stuarta Sutcliffa Pauline po setkání s ním údajně poznamenala, že „Johnův životní příběh vypovídá o zoufalém způsobu výchovy“.²

V době dospívání Johnovu povahu a hudební kreativitu silně ovlivnilo jeho úsilí stát se součástí a dosáhnout přijetí v kultuře rokenrolu. John tuto kulturu nacházel v prostředí převážně dělnické mládeže v chudých liverpoolských čtvrtích. Byl odhodlaný zbavit se zázemí zelených rezidenčních ulic a pečlivě udržovaných parků předměstského Wooltonu a osvojit si zastírací manévry v podobě rebelství, sarkastického důvtipu a agresivní útočnosti. Zoufale potřeboval získat oporu pro svou zraněnou hrdost. Právě v rokenrolu našel identitu, která měla být zcela zásadní a spásonosná. Johnovu celoživotní oporu v hudbě a psaní rovněž doplňoval kulturní vliv města i liverpoolského přístavu. Zoufale potřeboval a toužil po pronikavém, spontánním humoru a vitalitě, kterou nacházel v prostředí liverpoolské dělnické třídy.

Během dospívání se John nezřídka zatoulal do chudinských čtvrtí Liverpoolu, byl fascinovaný a zůstal v úžasu nad místními lidmi, jejich britkostí, důvtipem a protřelým vyjadřováním, z něž číselná znalost poměrů. Začal mluvit liverpoolským dialektem, což okamžitě vzbudilo nelibost jeho náhradní matky, tety Mimi, která Johna od jeho pěti let vedla k účtě ke králi, vlasti a impériu a k jazykovému vyjádření těchto ideálů v podobě spisovného jazyka, „BBC English“. Konzervativní výchova, již ho jeho teta podrobovala, mu ztěžovala přijetí v místní rokenrolové komunitě, a aby si vydobyl uznání svých kamarádů, uchýloval se k přehnanému drsnáctví, jehož se nikdy úplně nezabavil.

Liverpool odedávna oplýval hluboce zakořeněnou keltskou minulostí – město se obrací zády k britské pevnině a hledí vstříc Atlantickému oceánu, a to do té míry, že řeka Mersey je zde považována za součást Irského moře. Ve spojení se smyslem pro odlišnost a vzdorovitým životním postojem, který se v dělnické populaci Liverpoolu odjakživa projevoval neúctou k vrchnosti, umíněností a slovní gymnastikou, se tady John cítil jako doma. Svou touhu po revoltě živil přijetím irského liverpoolského prostředí a dynamického vlivu námořnické kultury velkoměsta, v níž se projevovaly vlivy a myšlenky přivážené z druhé strany oceánu. „Přišli jsme z Liverpoolu,“ prohlásil John, „a vyjádřili vlastní minulost.“³

Zatímco se Beatles vyšvihli k celosvětové slávě, John se stále více potýkal s hluboce zakořeněnou škálou citových a psychologických problémů. Čím byli Beatles slavnější a čím globálnějším fenoménem se stávali, v tím větší nejistotě ohledně vlastního talentu se John nacházel a do popředí se dostávala jeho hrubost a prchlivost. Snad šlo o pouhou náhodu, ale dost možná i o hluboké pochopení Johnovy agresivity, když filmový scenárista představil ve *Žluté ponorce* postavu Ringa jako typického liverpoolského mladíka, George jako nadšence pro indickou mystiku a Paula jako sebevědomého kabaretního umělce, zatímco John je zde ztvárněn jako Frankensteinův netvor. Kniha *Skutečný John Lennon* sleduje restriktivní konformitu Johnovy tety Mimi, její maloměšťáckou úzkoprsost i její střety s Johnovou až chorobnou averzí vůči autoritám. Zkoumá jeho vnitřní zmatky i vykoupení skrze umění, stejně jako složité hodnoty, které nacházel ve svém dětství a které mu šly natolik na nervy, že ho doháněly k přijetí rozporuplné stylizace vlastní osoby. Johnův život je velmi často retušován do přijatelnější podoby. Některé životopisy byly záměrně překrouceny do vyprávění, které mělo zajistit, že Lennonův „příběh“ bude přijatelnější

pro čtenáře, a představily tak počestnější, uhlazenější Johnovu verzi, jíž by se on sám bezpochyby vzepřel.

Skutečný John Lennon zpochybňuje „beatlesovskou verzi“ Johna Lennona, která se stala mainstreamově vyprávěným příběhem.

Zjevný příklad tohoto protimluvu, standardních verzí příběhu Johna Lennona, najdeme přímo v Johnově rodném městě: v Liverpoolu. Před Cavern Clubem v Mathew Street, kde Beatles odehráli 292 koncertů, stojí Johnova bronzová socha v životní velikosti, oslnivá v těžkých kožených botách, s nohou přes nohu a v kožených kalhotách, kožené bundě a... s beatlesovským účesem. To by bylo v pohodě, až na to, že beatlesovský účes si běžně spojujeme s krátkým sakem od Pierra Cardina, s „beatlesovskými obleky“ a desetitisíci ječících fanynek: žádná kůže, rozhodně žádná kůže. Jenže když tuto sochu poprvé odhalili, měla ulízané, dozadu sčesané vlasy ve stylu anglických Teddy Boys – přesně takové, jaké Beatles měli, když hráli v Hamburku, kde nosili kožené oblečení. Když ale toto naprosto věrné zobrazení Lennona z daného období spatřili zadavatelé zakázky, usoudili, že socha neodpovídá tomu, co požadovali. Historie byla přepsána a navzdory tomu, že socha byla vytvořena podle fotografie pořízené v Hamburku a posléze se objevila na obalu Johnova alba *Rock'n'Roll* z roku 1974, „napomádovanou“ hlavu z ní odstranili a nahradili ji mnohem „přijatelnější“ podobou s účesem zvaným „mop top“.

Tato kniha vyvrací podobně zjevné historické retuše. Jako jediný autor píšící o Johnu Lennonovi, který strávil celý život v Liverpoolu, se cítím být povolán k tomu, abych vůči podobným ortodoxním verzím „Lennonova příběhu“ vznesl zásadní námitky. *Skutečný John Lennon* nabízí vhled do zmatků a bolestí, které formovaly jednoho z nejobdivovanějších – a přesto nejméně chápaných – géniů populární hudby. V tom, co následuje, se snažím objasnit, jak se takový hudební génius stal z Johna Lennona. A všechno to začíná v Liverpoolu.

MĚSTO OUTSIDERŮ

Nultá léta devatenáctého století

JOHN LENNON se narodil v roce 1940 ve válečném Liverpoolu. Jeho hudba, osobnost a přesvědčení se formovaly pod proměnlivými vlivy rodného města a jeho přístavu, obyvatel a kultury. Město mělo na Johnův život zcela zásadní vliv. I když se po rozpadu Beatles přestěhoval do newyorského bytového komplexu Dakota, stále měl při sobě lodní kufr s nápisem „Liverpool“, který byl plný vzpomínek na město, v němž se narodil. Jeho vztah k Liverpoolu býval často nejednoznačný a v jistých obdobích jeho kariéry se hluboce zakořeněný dělnický étos města stával překážkou a zdrojem napětí pro pozdější hudební úspěch. Nicméně většinou se nejoblíbenější syn svého města vášnivě zastával.

Pouze když porozumíme vlivu, jaký mělo na Johna jeho rodné město, místo, kde odedávna žily rodiny Lennonových (z otcovy strany) i Stanleyových (z matčiny strany), můžeme jeden z největších hudebních talentů dvacátého století náležitě docenit. Leitmotiv zaujetí liverpoolskou kulturou, hudbou a lidmi se vine celým Johnovým životem. Zamíloval si drsnou atmosféru námořního přístavu s dělníky, kteří bývali víc doma v Baranquille, Bostonu a Buenos Aires než v Boltonu, Bury nebo Blackburnu. V některých ohledech ale mohl vliv města představovat dýku s dvojím ostřím. Velká část Lennonovy osobnosti vyrůstala z blízkého sepětí s liverpoolskou irskou kulturou. Nejviditelnější charakteristikou

této kultury, kterou John ztělesňoval, byl humor a nářečí, ale rovněž zdánlivý irský sklon ke vzdoru a hádavosti spolu se zdravou neúctou k autoritám a pokryteckým frázím. Jeho vlastní vnímání rodného města bylo přirozené a odhalovalo hluboký cit pro všechno, co se stalo hlavním tvůrčím podnětem v utváření jeho života i hudby:

Rozmáhala se tam chudoba. Bylo to hrozně chudý a drsný město. Ale lidi měli smysl pro humor, protože zažili tolik trápení, takže si vykládali vtipy a ze všeho si vždycky utahovali. A je to i irský město. Sem přicházeli Irové, když jim došly brambory, a taky tam žilo plno černochů, který dřeli jako otroci, a byly tam i různý společenství obchodníků. Liverpool je kosmopolitní, právě tam si námořníci přiváželi na lodích z Ameriky desky s bluesovými nahrávkami.¹

John si byl jedinečné povahy svého rodného města plně vědom. Vliv liverpoolského prostředí na něj i ostatní členy Beatles je zcela zřejmý, nejen v jejich přízvuku, ale i v jejich názorech, povaze a stoické odhodlanosti vydržet. Pocit outsiderství, vzájemné podpory a schopnosti smát se sami sobě pramenil z atmosféry města; právě to je drželo pospolu ve vřavě beatlemánie i v dalších letech. Liverpool byl „neusazeným místem vyhlížejícím přes Irské moře a Atlantický oceán, přičemž se zároveň obracel zády ke zbytku země“.²

V roce 1699 vyplula z liverpoolského přístavu první loď – *Liverpool Merchant* – ke břehům Afriky, odkud převezla náklad dvou set dvaceti otroků na Barbados, a odtud se vrátila do Liverpoolu. V roce 1799 lodě vyplouvající z Liverpoolu převezly do otroctví na čtyřicet pět tisíc Afričanů v řetězech. Hospodářský úspěch Liverpoolu a jeho spojitost s obchodováním s otroky znamenaly prudký nárůst vytíženosti přístavu. Bylo to odrazem nástupu britské průmyslové revoluce, v níž se zdálo, že poptávka po importu a exportu, podporovaná právě obchodem s otroky, je neukojitelná. V této době obchodní expanze si liverpoolští námořníci záhy vydobyli mimořádnou reputaci. Jasně to zformuloval romanopisec a námořník Joseph Conrad: „Ta liverpoolská cháska v sobě měla tvrdé jádro. Jak ji znám, má je odjakživa.“³

Sílicí rozvoj obchodních cest, lodí připlouvajících do přístavu i z něho odplouvajících, způsobil, že do města přicházelo stále víc námořníků z celého světa. To pobízelo k otvírání bezpočtu hospod a továren

na zpracování bavlny, ubytoven a nevěstinců. Na mořeplavce se začalo pohlížet jako na ústřední pilíře přístavního průmyslu. Liverpool se stal prvním kapitalistickým městem, v němž rozkvétal obchod, jak si povšiml spisovatel Herman Melville ve svém románu *První plavba*:

Ze všech přístavů na světě Liverpool snad nejvíc oplývá všemi druhy spekulantů, úředníků a další verbeže, již nešťastní námořníci padají za obět. Spekulanti je kousek po kousku požírají v podobě hostinských, výčepních, krejčích, verbířů a majitelů penzionů, zatímco úředníci a myši jim neustále oždibují peněženky.⁴

Význam přístavu a veškerých činností s přístavem souvisejících představoval hlavní hnací sílu hospodářského rozvoje Liverpoolu po dobu dvou a půl století. Funkce města jako přístavu ho proměnila spíše ve středisko obchodu než průmyslu. Ve městě investovaný kapitál souvisel především s prodejem a nákupem zboží, důležitou roli hrál dovoz surovin. Liverpool měl takovou důvěru v sebe sama a takový smysl pro inovace, že jako první na světě vybudoval elektrickou železniční trať, která se táhla přes deset kilometrů podél doků a kterou později napodobili i v New Yorku a Chicagu.

Obchod se Severní i Jižní Amerikou přitahoval nejen Británii, ale celou Evropu. Město i přístav vzkvétaly. Ale zatímco Liverpool vzkvétal, na opačném břehu Irského moře se odehrávala katastrofa biblických rozměrů:

Pokud jde o hladomor, dostáváme se k nejzásadnějšímu období moderních irských dějin a k největší sociální pohromě devatenáctého století v Evropě...⁵

Když Irsko v letech 1847–49 zasáhl hladomor, jehož příčinou byla neúroda brambor, vyústil v obrovský příliv emigrantů, který proměnil společenskou strukturu města. Jen v roce 1847 připlulo přes Irské moře 300 000 lidí prchajících před hladomorem do Anglie, přičemž mnozí si začali budovat nový život v blízkosti přístavu. V roce 1851 bylo už 25 procent obyvatel Liverpoolu narozených v Irsku. Přicházely jiné hodnoty, víra a náboženství a z katolických enkláv na severním i jižním okraji přístavní čtvrti se stala města ve městě.

Město se rozšiřovalo, podíl irské populace stoupal a v devadesátých letech devatenáctého století se Liverpool se čtyřmi sty tisíci obyvateli

katolického vyznání stal největší římskokatolickou diecézí v Anglii. Žila zde celá pětina všech britských katolíků. Mezi lety 1851 a 1911 do města rovněž v každém desetiletí přišlo dvacet tisíc lidí z Walesu. „Keltský národ“ neměl do té doby nikdy tak početnou reprezentaci v jediném městě. Irské a obchodní vlivy hrály v Liverpoolu rovněž hlavní roli v definování místní literatury, hudby, kultury a společenských struktur. V případě Beatles pak John, Paul i George měli ve svých rodinách irské předky. Beatles rovněž pocházeli z prostředí, které bylo úzce svázáno s přístavem, otcové Johna i George pracovali na moři a Paulův otec v bavlnářském průmyslu, který byl v importu i exportu na přístavu závislý.

Liverpool se stal odbavovacím uzlem jak pro lidi, tak pro zboží a etabloval se jako přístav *par excellence* pro masový příchod lidí hledajících lepší život – především pro emigranty odjíždějící do severní a západní Evropy a do Ameriky. Mezi lety 1830 až 1930 se vypravilo od řeky Mersey přes Atlantický oceán přibližně devět milionů emigrantů. V roce 1886 časopis *London Illustrated News* popsal Liverpool jako „evropský New York; spíš světové velkoměsto než britská provincie“.

Na začátku dvacátého století se Liverpool nacházel na vrcholu své obchodní moci a byl považovaný za první globální velkoměsto na světě. V reakci na tuto skutečnost rovněž stvrdil své postavení druhého města největšího světového impéria. Obchodní elita se rozhodla vybudovat tři stavby, jimž se později začalo říkat „Tři Gracie“ – Royal Liver Building, Cunard Building a Port of Liverpool Building. Stojí na nábreží Pier Head s průčelími orientovanými k ústí řeky Mersey a Irskému moři. Ve filmu *Žlutá ponorka* můžeme vidět Beatles, jak se loučí s přístavem, když se vydávají na dobrodružství do Moře snů právě z přístaviště Pier Head svého rodného města.

Živost spolu s čilou a soutěživou atmosférou obrovského námořního přístavu, jakým byl Liverpool, měly na Johna hluboký účinek, stejně jako jeho rodinný život, v němž se projevovaly kromě vlivu zdomácnělé irské kultury i vlastní keltské kořeny. Tento vliv se však v jeho hudbě často přehlíží. Johnova vzpurná povaha je připisována rané nepřítomnosti rodičů a smrti jeho matky Julie. Když ale vezmeme v úvahu buřičskou historii města, zjistíme, že přesně to je typické pro přístav se směsicí manuálních dělníků, rozsáhlou populací afro-karibského původu (největší komunita ve Spojeném království) i nejstarší čínskou komunitou v Evropě. Příliv irských imigrantů, Velšanů a Skotů hledajících práci v přístavu, stejně jako

afrických a čínských námořníků, vedl k rozmanitému kulturnímu společenství. Například slovo „scouse“ označující liverpoolský dialekt pochází ze slova *lobscouse*, což je název skandinávského pokrmu z dušeného masa se zeleninou. V době, kdy se dávala kapela dohromady, začal John k velké nelibosti tety Mimi mluvit liverpoolským nářečím. Upovídaného, vyhraněného „Liverpoolana“ mohou mnozí povrchně vnímat jako jízlivého, poněkud divokého člověka, ale není to tak docela pravda. Není náhodou, že Liverpool, Neapol, New York a Kingston mají odjakživa mnohem víc společného než každé z těch měst se zbytkem své země. Žijí v nich totiž outsideri, kteří si plně uvědomují svoji odlišnost.

Kulturní skladba města výrazně podporovala sklon vysmívat se samolibosti a vzdorovat autoritám a jeho internacionalismus a rozmanitost dotvářely akcent ušitý těmto vlastnostem na míru: *dese* namísto *these*, *dat* namísto *that*, *giz* místo *Jesus*, *youse* jako plurál od *you*, to všechno bylo zaměnitelné s nářečím v Brooklynu nebo v New Yorku. Transatlantické lodní cesty mezi Liverpoolem a New Yorkem nedopravovaly pouze lidi, ale rovněž kulturní a společenské podněty. Povaha práce v přístavu i na moři vyžadovala týmovou spolupráci a dobré komunikační schopnosti. Hluk výrobních hal a dohled předáka omezovaly v továrnách společenský styk skrze mluvené slovo. Avšak nechat se najmout na práci na moři znamenalo schopnost kompromisu a porozumění pro potřeby ostatních. To platilo především pro zaoceánské plavby, které vyžadovaly větší potřebu komunikace, dávat i přijímat a obecně se snášet s ostatními. Důležitý byl především dialog, v němž se hledala shoda na společných hodnotách a zájmech. Aby se lidé mezi sebou akceptovali, aby se ostatní námořníci cítili dobře a všichni si užili „dobrou cestu“, musel zde vzniknout pocit kamarádství. Právě tato schopnost „vycházet spolu“ formovala mořeplavcův profil. A tyto vlastnosti pak přecházely i do zaměstnání na souši, kde se v docích tvořily kamarádské party. Právě z tohoto uvolněného přístupu k práci a z keltské záliby v pohodové atmosféře (*craic*) vyrůstal obraz pravého Liverpoolana.

Johnovy odvážné výpravy do liverpoolských chudinských čtvrtí v době dospívání pohánělo zaujetí a úžas nad neznámým prostředím i nad kulo-
metnými přestřelkami dialogů. Pro Johna to byla úplně jiná země. Krom jiného to rovněž vyprovokovalo pŕtky s tetou Mimi ohledně jeho někdejší standardní výslovnosti, která se nyní přesouvala k liverpoolskému dialektu. Když ale Beatles dosáhli světové slávy, John prohlásil:

Na prvním místě jsme se přihlásili k našemu „liverpoolství“, oznámili ho světu a řekli: „Pocházet z Liverpoolu a mluvit tímhle nářečím je naprosto v pohodě.“ Kdokoli z Liverpoolu se dřív prosadil... musel přijít o své nářečí, aby se dostal do BBC... Jakmile přišli na scénu Beatles, všichni začali liverpoolským nářečím mluvit.⁶

Johnův otec Freddie vzpomíná, jak telefonoval ze southamptonských doků, když bylo Johnovi pět let: „Mluvil krásnou angličtinou,“ rozplýval se Freddie nadšením. „Když jsem po letech slyšel jeho liverpoolskej přízvuk, věděl jsem, že to dělá naschvál.“⁷ Nebyla to schválnost – pro Johna to bylo něco mnohem důležitějšího. Šlo o přežití.

Jakmile si osvojil dialekt, rychle přijal i „liverpoolský přístup“, který tehdy vnímal jako rozštěpení osobnosti mezi hádavost a výstřední bodrost. Je třeba si uvědomit, že liverpoolské nářečí bylo do značné míry utvářené prostředím přístavního města, velmi podobně jako v případě jeho vzdáleného sesterského přístavu v New Yorku. Na přelomu století Liverpool s New Yorkem vyrůstaly v podstatě pospolu, jejich dělnická kultura byla obdobná a města se mnohem víc podobala sobě navzájem než jihoanglickým hrabstvím nebo naftovým polím v Texasu. Dílo dramatika Eugena O’Neilla výrazně odhaluje blízkost jeho brooklynských postav s charaktery hovořícími liverpoolským dialektem, nejnápadněji ve hře *Popelář přichází* z roku 1946. Projev jeho postavy Rockyho pronášený afektovaným brooklynským přístavním nářečím by nebylo těžké najít v kterékoli liverpoolské hospodě na Scotland Road nebo Park Lane:

„Ten starej anarchistickej chytrolín má na všechno odpověď! Chápeš to?“ „Proč není s ní, dyž je do něho blázen?“⁸

To je liverpoolský dialekt z brooklynské hospody: irský přízvuk a způsoby, které se táhnou dějinami obou měst jako červená nit.

John svůj pohled na rodné město vyjádřil slovy, že to „není takový Balíkov jako někde ve střední Anglii, jako Středozápad, nebo jak tomu říkáte“.⁹ V tomtéž rozhovoru John „hluboce lituje“, že se nenarodil v New Yorku. To dodává na významu dalším podobnostem, přitažlivosti a magnetické síle obou měst pro Johnovu představu sebe sama. Vzhledem ke svému mořeplaveckému internacionalismu byl Liverpool otevřený vůči exotickým, neanglickým myšlenkám, a to do té míry, že řeka Mersey byla

paradoxně nahlížena jako vnitrozemské prodloužení Irského moře. Jako přístav světového významu oplývalo město sebevědomím, s nímž si mohlo „vybírat“, k jakému národu se bude hlásit. Nebyla to jen Anglie. Třebaže mladý John nebyl „Liverpoolan“ v pravém slova smyslu, bez váhání se vrhl do světa chudoby, náleven a společnosti sarkastických, drzých, velkorysých, bystrých a prchlivých lidí. Do světa, který byl citlivý k nespravedlnosti, neurvalého světa rokenrolu, světa liverpoolského přístavu. To byl život, po jakém toužil. Nic takového pro něho nechtěla jeho teta Mimi. Ta toužila po věcech, které nemohly být rokenrolu vzdálenější: naslouchání lidem z horních pater společenské smetánky na vlnách populárních programů BBC, večerce před půlnocí, knihovně plné dětských knížek Richmal Cromptonové a svazků Miminy *Encyclopedie Britannica*, které měly dělat Johnovi společnost.

Bylo načase posunout se někam dál a John měl dokonalé místo přímo u nosu. Měl před sebou překotně hovořící mladíky svého věku, kteří mluvili s výraznými gesty a šířili kolem sebe nové jazykové figury, plnili uši kolemjdoucích jazykem pouličního slangu a nevybíravých žertů. To byl svět přesně pro Johna. Verbální potyčky na nárožích ho musely fascinovat, povzbuzovaly ho, aby dál naslouchal a učil se, rozšiřoval si vlastní zbrojní výbavu a rozvíjel mluvený projev jako zbraň k potření protivníka. Měl-li se stát vůdčím duchem skupiny zvané Beatles a zajistit si platformu pro své hudební cíle, potřeboval získat troufalost, s níž se mohl dostat na novou úroveň důvtipu a lstivosti. Tak to vyžadovaly chudé liverpoolské čtvrti: rvát se nejen pěstmi, ale slovním shazováním, vychytralostí, a především schopností mít neustále navrch nad svým protivníkem.

Po celý život John využíval Liverpool jako kotvu, jež mu poskytovala stabilitu ve víru beatlemánie, stálé duševní zdraví v době drogových experimentů i během konečného rozpadu skupiny. Záleželo mu především na ztotožnění se s hudbou, k němuž poprvé došlo v náhlém vzplanutí vlastní nezávislosti, kdy se jako teenager potloukal v ulicích Liverpoolu. Jeho tvůrčí, umělecký rozkvět se rozvíjel na pozadí vyhraněné syrovosti chaoticky uspěchaného, multikulturního přístavního města.

Už jen představa vydědence ve městě plném vydědenců – stahujících se nepřekvapivě do námořního přístavu jako do svého posledního útočiště – podporovala pocit jinakosti, který Johna přitahoval. V roce 1906, kdy se narodila jeho teta Mimi, konstatovala zdravotní komise městské rady, že

v celé zemi, ba ani v Evropě, nenajdeme město, které by bylo tak zavaleno špínou a nepořádkem, jaký městští představitelé našli v některých liverpoolských chudinských čtvrtích.¹⁰

Podobně jako v době irského hladomoru se tentokrát zase jiná skupina lidí nacházela tváří v tvář neskutečnému utrpení, a těmito lidmi byli Afroameričané. Stejně jako Irové i Afroameričané měli sklon rozvíjet onu stránku své kultury, která vycházela z předsudků a výsměchu světu a odrážela se neprůbojně v jejich jazyce. Afroamerický spisovatel Stanley Crouch tvrdí:

Černí Američané nejsou predisponovaní k následování vůdců. Ani náhodou. Právě proto nacházíme v černošském světě vždy jistý prvek chaosu, neboť... přinejmenším od dob otroctví neradi někoho posloucháme. Opravdu neradi.¹¹

Vztáhneme-li Crouchovo porozumění černošskému vzdoru i na dějiny irského národa, jehož příslušníci trpěli a umírali hlady po milionech a byli terčem krajních společenských předsudků v Anglii i v Americe, můžeme získat představu o životních postojích a jisté ostražitosti „agresivních“, nepoddajných lidí liverpoolsko-irského původu, z nichž John odvozoval svou osobnost.

Spojitosť mezi Crouchovými Afroameričany a liverpoolskými Iry vysvětluje pocit sdíleného útlaku a vrozenou potřebu respektu projevující se nezávislostí a nonkonformitou. Crouch pokračuje:

Takže vám někdo pořád dokola opakuje, že musíte něco udělat, rozumíte... Nebudu to dělat *jenom kvůli tomu, že to říkáš*. „Ale má se to tak dělat.“ Mně je úplně jedno, jestli se to tak má dělat, já to stejně dělat nebudu. A proč to nebudu dělat? Ze stejného důvodu, z jakého říkal Dostojevskij: „Já to nebudu dělat,“ abych vám tím řekl, že *existuji*. Prostě vás tím hodlám rozhodit.

Pokud přizpůsobování se a snaha být jako všichni ostatní podporuje a legitimizuje celý systém útlaku, pak se nepřizpůsobujte. Pod vlivem Liverpoolu se John držel této rady a chránil si svou individualitu tím, že využíval hudbu a umění jako protest. Jako prostředek k tomu, aby „vás rozhodil“.

TOXTETH PARK

Nultá léta dvacátého století

NA SAMÉM POČÁTKU dvacátého století byl Liverpool stále přístavem kypícím životem a integrální součástí britského impéria. Bylo to rušné velkoměsto se sedmi sty padesáti tisíci obyvateli, které se dále rozrůstalo, a právě do tohoto prostředí se narodili Freddie a Julia, rodiče Johna Lennona – do městské kultury, která se nacházela na severu Anglie, ale v mnoha ohledech sem nezapadala.

Freddie a Julia spolu prožili bouřlivý čtrnáctiletý vztah, během něhož projevili lásku k životu i odmítání společenských norem v tíživém období velké hospodářské krize a druhé světové války. Manželství uzavřeli navzdory nesouhlasu a zásahům obou rodin.

Významný kulturní vliv Irska mezitím doplnil vliv americký, neboť Atlantik mezi Liverpoolem a Spojenými státy každým rokem křižovaly tisíce nákladních lodí a stovky zaoceánských parníků. Do liverpoolského přístavu tak přicházelo obrovské množství čerstvých myšlenek, novátorské hudby a podnětných, provokativních postojů, které se šířily dál městem.

Nové století nicméně přineslo jen nepatrné změny, pokud šlo o chudobu, špínu a těžkou životní situaci většiny obyvatel města. Jak tomu často bývá, když se velké skupiny lidí setkají s nespravedlností, posílí se pocit solidarity, a tak v roce 1911 město zažilo řadu stávek a nejroznějších

protestů v průmyslových podnicích, které vyvrcholily generální stávkou přístavních dělníků. Vstoupili do ní poslíčci, železničáři, dokaři i námořníci, trvala sedmdesát dva dní a účastnilo se jí na sedmdesát tisíc dělníků. Byly povolány desetitisíce vojáků, kteří se ubytovali v kasárnách na předměstích. Následný střet stávkujících s policií a armádou si vyžádal dva zastřelené dělníky. Ministr vnitra Winston Churchill povolal k ústí řeky Mersey dělové čluny a prohlásil:

Včerejším nepokojům v Liverpoolu nepřikládejte velkou důležitost. Došlo k nim v oblasti, kde jsou výtržnosti obvyklým jevem.¹

Podobná předpojatost byla hluboce zakořeněná, živená dlouhodobou xenofobií vůči irské přistěhovalecké komunitě. Už v roce 1866 tvrdil časopis *The Anthropological Review and Journal*, že „keltského člověka“ charakterizuje

vystouplá čelist a dolní část obličeje, ustupující brada a čelo, velká ústa a silné rty, velká vzdálenost mezi nosem a ústy, zvednutý nos, výrazné lícni kosti, vpadlé oči, přerostlé obočí, úzká protáhlá lebka a odstávající uši.

Vědecká xenofobie byla v devatenáctém století běžná a nesměřovala jen k velké přistěhovalecké komunitě irského obyvatelstva, nýbrž i k Židům a Afričanům. Humoristický časopis *Punch* se nerozpakoval zobrazovat Iry jako neandrtálce plazící se po kolenou. Předsudky vůči lidem, kteří tvořili podstatnou část irské diaspory, posloužily pouze k upevnění pocitu jinakosti obyvatel chudých městských čtvrtí. Skutečnost, že město si jako jediné v celé Británii zvolilo do Dolní sněmovny poslance za Irskou národní stranu (T. P. O'Connor, ve funkci 1885–1929), která požadovala ustavení samostatného irského parlamentu, pouze upevnila názor, že Liverpool je městem, které jedná naprosto svévolně. Souznění s Irskem znamenalo, že Liverpool musel snášet takovou míru negativismu a diskriminace, jakou žádná jiná anglická města nezažívala. Jenže na druhou stranu Liverpool nebyl pouhým „jiným anglickým městem“.

Diskriminace Liverpoolu si nacházela snadný cíl v osobitém a výrazném nářečí, jímž se ve městě hovořilo. Avšak v době beatlemánie se podle všeho polovina mládeže žijící v okruhu padesáti kilometrů kolem Liverpoolu snažila své idoly „umělým“ liverpoolským nářečím napodobit. To znamenalo

naprostý zvrat v dřívějším pohledu na nářečí, jímž se v Liverpoolu mluvilo. Cilla Blacková k tomu uvedla:

Lidi nás nenáviděli kvůli tomu, jak mluvíme, obzvlášť kluky, kteří měli výrazné hrdelní souhlásky. Když jste si objednali pití někde v Blackpoolu nebo v severním Walesu, vyhodili vás z hospody.²

John si tuto předpojatost uvědomoval už jako teenager a neustále sváděl se svou tetou bitvu, v níž se snažil obhájit vlastní nezávislost přijetím místního liverpoolského nářečí. Mluvit s výrazným liverpoolským přízvukem pro něho bylo známkou vzpoury a svobody. I Paul McCartney si byl svého přízvuku vědom a vyjádřil svůj pocit odlišnosti takto:

Liverpool měl vlastní identitu. Dokonce měl i vlastní nářečí, jímž se hovořilo v okruhu přibližně patnácti kilometrů. Jakmile jste se dostali za ten patnáctikilometrový okruh, ocitli jste se hluboko v hrabství Lancashire. Když tam člověk vyrůstal, musel pociťovat tu zvláštní odlišnost.³

Paul se stal jedním ze tří nejdůležitějších lidí v Johnově životě. Ovlivnil ho jako kamarád i jako hudebník. Další hlavní vlivy v tomto formativním období představovaly teta Mimi a matka Julia. Ti všichni se narodili a vyrůstali v Liverpoolu. Později v životě Johna bezesporu ovlivnila Yoko Ono, ale v době, kdy se seznámili, byl už John hotový člověk, v němž se mísily dějiny a povaha rodného města.

Johnova teta Mimi (rozená jako Mary Stanleyová) se narodila v Head Street v liverpoolské čtvrti Toxteth, kde nekatolickou rodinu Stanleyových silně ovlivňovalo katolické prostředí, jímž byli obklopeni. Na konci ulice stál misijní kostel svatého Patrika, sídlo největší farnosti v jižní části města, pod jehož působnost spadalo dalších šest katolických kostelů v okolí. Na druhém konci Head Street se nacházela na rohu s Dexter Street jedna ze tří stovek městských prádelen, které sloužily především zaoceánskému námořnímu provozu. Praly se zde ubrusy a ložní prádlo a spousta dalších věcí z parníků, které přistály v přístavu. Zaoceánská loď kotvící v přístavu kvůli celkové údržbě mohla docela dobře zaměstnat dva tisíce lidí na dobu delší než měsíc. Rodinný dům Stanleyových tak stál vtěsnaný mezi dvě nejvlivnější síly dynamicky se rozvíjícího města – irské přistěhovalce a moře.

Rodiče Mimi, George (jemuž se říkalo Pop) a Annie, měli irské a velšské předky. Manželé měli pět dcer, z nichž nejstarší Mimi se narodila v roce 1906. Po ní následovaly Elizabeth (přezdívaná Mater), Anne a Julia, která byla o šest let mladší než její nejstarší sestra. Občas jí říkali Judy. Poslední byla Harriet. Rodina Stanleyových zdělila jisté jmění po dobře situované tetě z Walesu. Peníze investovali do koupě několika menších nemovitostí v blízkosti anglikánské katedrály. Pop Stanley byl povoláním výrobce plachet a povaha jeho práce vyžadovala, aby doprovázel lodě na cestách po světě. S úpadkem loďařského průmyslu se později nechal zaměstnat doma, pracoval mezi Mersey a Irským mořem pro Salvage Company, jejíž pobočky v Londýně, Liverpoolu a Glasgow se specializovaly na zachraňování ponorek. Jeho pracovní obor mu zajišťoval dobré společenské postavení. Když Pop mluvil, od ostatních se očekávalo, že budou poslouchat. Podřízené v zaměstnání oslovoval příjmením, zatímco sám očekával, že ho budou oslovovat „pane“ nebo „pane Stanley“. Na pracovišti byl Pop kvalifikovaný a vlivný zaměstnanec. Doma se uměl projevit jako zraňující a zlomyslná hlava rodiny.

Jako nejstarší dcera si Mimi s otcem vytvořila blízký vztah. Nesla hlavní odpovědnost za péči o své čtyři mladší sestry. Tento mateřský model v ní probudil silný smysl pro kázeň, který ve velkém uplatnila, když se stala „druhou matkou“ Johnovi.

Oblast, v níž Mimi i Julia žily, obývala v podstatě dobře situovaná dělnická a nižší střední třída. Platilo nepsané pravidlo, že čím dále od řeky a doků jste bydleli, tím lepší pověst čtvrtě měla a domy byly v lepším stavu. Dělníci z doků naopak potřebovali být co nejblíže svému zaměstnání. Nahodilá povaha takové práce znamenala nejisté živobytí, založené na naději, že člověka vyberou z velké skupiny lidí hledajících práci. Tento ponižující úkon výběru dělníků živě ztvárnil Marlon Brando v postavě Terryho Molloye ve snímku *V přístavu*, který se odehrává v Brooklynu. Někteří z oněch „šťastně“ vybraných dělníků v docích vděčili za svůj výběr tomu, že koupili svému předákovi v hospodě pití, čemuž se běžně říkalo „všimné“, zatímco ti, kteří měli smůlu a nikdo si je nevybral, šli domů a později se vraceli na další, odpolední „aukci“. Proto pro ně bylo důležité, aby bydleli co nejblíže k nábřeží.

V šestikilometrovém úseku táhnoucím se na sever a na jih od Pier Head, v němž se nacházely přístavní doky, žilo v tomto období na dvě stě

padesát tisíc lidí, což představovalo nejhustěji zalidněnou oblast v Evropě i v Americe.

Pop se v prostředí doků důvěrně vyznal. Pravidelně cestou do práce procházel úzkými uličkami a přes bezútěšná prostranství a tato zkušenost v něm probouzela touhu poskytnout vlastní rodině lepší životní úroveň. Žádná z jeho dcer nebude chodit do práce do továrny na zpracování potravin nebo výrobu margarínu, nebude vyrábět pytlíky nebo obaly na mýdlo. Mimi jako své nejstarší dceři Pop nejsilněji vštípil, aby si sama sebe vždy vážila, uvědomovala si své společenské postavení, byla šetrná a pevná. Jako druhá matka svých sester se naučila, že je třeba pořád se zlepšovat a co nejdříve se posunout výš na společenském žebříčku. Zatímco tedy Mimi neustále usilovala o společenský vzestup, Julia si spokojeně užívala nových hlášek Mae Westové z jejího posledního filmu promítaného v místním kině. Životní podmínky v Toxtethu byly obecně velmi stísněné a oba Johnovi rodiče v tomto prostředí žili v ulicích vzdálených od sebe pouhých deset minut chůze. Tato krátká vzdálenost nicméně představovala rozdíl mezi nenucenou nonšalancí Lennonových v Copperfield Street a atmosférou tuhé disciplíny, jež vládla v Head Street.

Alf Lennon (známější jako Freddie) byl o šest let mladší než Mimi a bydlel se sourozenci v rodinném domě v Copperfield Street 27. Řadové domky z červených cihel byly postavené pro kvalifikované i méně kvalifikované dělníky především z průmyslových podniků navázaných na provoz přístavu. Byli zaměstnáni většinou v loděnicích, lodním stavitelství nebo v dopravě. Z Copperfield Street, kde Freddie bydlel, se šlo do Head Street krátkou procházkou po hlavní třídě Park Road, pojmenované podle cesty vedoucí ve středověku k honitbě krále Jana Bezzemka v Toxteth Park. Byla to rovněž cesta, po níž Freddieho irský táta Jack docházel do hostince Flat Iron na rohu Head Street naproti křižovatce Mill Street a St James Place.

Když Jack zemřel na selhání jater, bylo Freddiemu sedm let. Krátce poté byli dáni spolu se sestrou do sirotčince. Freddie měl ale svým způsobem štěstí, neboť jeho dětským domovem se stala místní dobročinná organizace Blue Coat School, která měla dobrou pověst a nacházela se na liverpoolském předměstí Wavertree, necelý kilometr od Penny Lane.

V době, kdy Freddie a Julia dospívali, bylo čím dál nesnadnější najít si práci, jelikož hospodářská krize třicátých let se prohlubovala. Freddie měl navíc nevýhodu, že jako dítě trpěl křivicí. Musel kvůli onemocnění

nosit podpůrné dlahy, což zpomalilo jeho růst (měřil jen sto šedesát centimetrů) a způsobilo, že měl nohy do O. Ale veškeré tělesné nedostatky mu více než vynahrazovala živá a veselá povaha a schopnost bez váhání vystříhnout písničku. To se zároveň pojilo s výrazným smyslem pro humor a s důvtipem. Už jako dítě pořádal sobotní „představení“. Ta sestávala z toho, že od kamarádů vybral pár drobných a předvedl jim za to pár výstupů včetně písniček a napodobování Charlieho Chaplina. Na harmoniku hrával nejnovější hity.

Během pobytu v Blue Coat School navštívil Freddie spolu se svým starším bratrem Sidneyem místní divadlo Empire, kde zhlédl velkolepé dětské představení *Gang Willa Murraye*. Okamžitě vzplanul láskou k showbyznysu. Po představení pak Freddie v zákulisí oslovil Willa Murraye nepřiliš diplomatickým prohlášením: „Já jsem lepší než váš představitel hlavní role.“⁴ Murray se nechal oklamat sebevědomím malého Freddieho a jeho školní uniformou, takže mu hned nabídl místo v kočovném souboru. Freddieho radost vzala zaspě, když se od ředitele školy záhy poté dozvěděl, že nic takového vůbec nepřipadá v úvahu. Rebela dřímajícího ve Freddieho to nicméně neodradilo, rozhodl se, že napíše matce dopis na rozloučenou, a vydal se na vlastní pěst do Glasgow, kde se konalo další představení. Během pár dní se Freddieho zhroutil celý svět. Ředitel školy se na glasgowské představení dostavil a odvezl Freddieho zpátky domů vlakem. Ještě horší bylo, když ho následně též ředitel před celou školou zesměšňoval. Posmíval se mu a popichoval ho nevybíravými poznámkami: „Tak ty sis myslel, že se z tebe stane hvězda.“ „Jakou roli se ti chystali svěřit? Palečka, nebo některého ze sedmi trpaslíků?“⁵ Shromáždění chlapci se jako na povel zasmáli.

Mělo-li jít o pokus zlomit Freddieho zápal a přimět ho, aby se přizpůsobil, pak to selhalo. Freddie byl odhodlaný prožít život nepoddajně a nekonvenčně a těm, kteří ho kritizovali, nedopřával sluchu. Ve svém sklonu k předvádění nacházel Freddie inspiraci ve dvou zdrojích. Prvním byly příležitosti, které nabízel život na moři a možnost „bavit“ lodní posádku i cestující. Freddie trávil spoustu hodin na Pier Head, kde závistivě pozoroval nákladní lodě i zaoceánské parníky proplouvající kolem ústí řeky Mersey a mířící do míst jako Valparaiso, Kapské město nebo Šanghaj. Jeden místní novinář v té době popsal Pier Head jako „práh na konci země“.⁶ Druhým zdrojem inspirace se ukázala být svobodomyslná – a někdo by

mohl říct mírně excentrická – Julia Stanleyová. Byl tu ale problém: život na moři a život s Julií se nedaly skloubit dohromady.

Julia Stanleyová byla značně nekonvenční, a to si člověk v době masové nezaměstnanosti a politické nejistoty nemohl jen tak dovolit. Třicátá léta dvacátého století zažívala bezprecedentní hospodářskou krizi a velké odříkání, ona si s tím ale nedělala starosti. Nástrahy práce pro přístav přitom znamenaly obzvlášť velké riziko nezaměstnanosti. Ženy nacházely nejvíce pracovních příležitostí jako služebné v domácnostech, což bylo pořád ještě odrazem zdejšího bohatství. Tisíce služek byly zaměstnány v bohatších městských čtvrtích. Nonkonformisté, k jakým Julia patřila, se na „službu“ jako posluhovačka nebo myčka nádobí dívali s nedůvěrou a opovržením. V prvním zaměstnání v tiskárně v centru města vydržela pouze týden, po kterém ji propustili kvůli slabosti pro nejrůznější vylomeniny a kanadské žertíky. Freddie začal pracovat jako poslíček v hotelu Adelphi, ve kterém byl shodou okolností zaměstnán jako číšník i Juliin právoplatný manžel Bobby Dykins. Zatímco Julia byla v mnoha ohledech pohodový typ člověka, často líčená jako bezstarostná a společenská dívka, Mimi se vyznačovala asertivitou a bojovností. Sestry si nemohly být svými povahami vzdálenější. Mimi vzhlížela k postupu po společenském žebříčku a spoléhala se na dovednosti, které posbírala ve své roli „druhé matky“. To s sebou přinášelo autoritu a podrízenost jejich mladších sester. Byla absolutně přesvědčená o tom, že se člověk musí umět sám o sebe postarat. Byla to kariéristka do morku kostí. Podle jejích měřítek byl přízvuk a způsob řeči, prozrazující společenské postavení, jedním z hlavních ukazatelů, jak se k danému člověku chovat.

Tyto hodnoty v pozdějších letech vštěpovala mladému Johnu Lennonovi v Mendipsu. Dopady „hladových třicátých let“ v rostoucí míře formovaly už tak silnou Miminu osobnost ke spalující potřebě společenského postavení, kariéry a zajištěného života. Juliinou reakcí vůči životní kariéře naopak bylo žádnou nemít. Jelikož měla ráda filmy, záhy si našla zaměstnání uvaděčky v místním kině. Mimi naopak přešla od vštěpování kázně a péče o sourozence k péči o pacienty: stala se vrchní sestrou ve wooltonském sanatoriu, které se nacházelo na bohatém předměstí Liverpoolu. Pracovala rovněž jako osobní asistentka průmyslového magnáta, který v Manchesteru vydělal jmění na výrobě sušenek. Pan Vickers nabídl Mimi, aby se stala jeho osobní sekretářkou v rodinném sídle v Betws-y-Coed na pobřeží